

Sardar Patel University

M. A. Examination IVth Semester (CBCS) Sanskrit

Thursday Date: 28/03/2019 Time: 02:00 p.m. to 05:00 p.m.

PA04ESAN22: Khandakavya: Meghadutam (Purvamegha) of Kalidasa,
Vasantavijay, VasavadattaTotal Marks: 70
(૧૦)

પ્ર-૧ બહુવિકલ્પીય પ્રશ્નો (બધા ફરજિયાત)

૧. ખંડકાવ્યનું લક્ષણ કયા કાવ્યાચાર્યે આપ્યું છે ?
(A) ભરત (B) ભામહ (C) વિશ્વનાથ (D) મમ્મટ
૨. મેઘદૂતનાં પદોમાં કયો છંદ પ્રયોજાયો છે ?
(A) મન્દાકાન્તા (B) સ્વધરા (C) પૃથ્વી (D) શિખરિણી
૩. યજ્ઞને કોનો શાપ મળ્યો હતો ?
(A) ઇન્દ્ર (B) કુબેર (C) દુર્વાસા (D) શિવ
૪. મેઘદૂતનો મુખ્ય રસ કયો છે ?
(A) કરુણ (B) વીર (C) વિપ્રલંભશૃંગાર (D) શાંત
૫. મેઘદૂત પરની 'સંજીવની' ટીકાના રચયિતા કોણ છે ?
(A) વલ્લભદેવ (B) સુમતિવિજય (C) પૂર્ણસરસ્વતી (D) મલ્લિનાથ
૬. 'ચક્રવાકમિથુન'નું કથાનક કયા પ્રકારનું છે ?
(A) ઐતિહાસિક (B) લોકમાન્યતા આધારિત (C) પૌરાણિક (D) આધ્યાત્મિક
૭. 'લાંબા છે જ્યાં દિન, પ્રિય સખી ! રાત્રિયે દીર્ઘ તેવી' કાવ્યપંક્તિ કઈ કૃતિમાં આવે છે ?
(A) વસન્તવિજય (B) અભિસાર (C) દેવયાની (D) ચક્રવાકમિથુન
૮. 'અભિસાર'ની નાયિકાનું નામ શું છે ?
(A) સાગરિકા (B) વસન્તસેના (C) વાસવદત્તા (D) પદ્માવતી
૯. 'અભિસાર' કાવ્યમાં કઈ નગરીનો ઉલ્લેખ છે ?
(A) મથુરા (B) વલ્લભી (C) કાંચી (D) પુરી
૧૦. 'વસન્તવિજય'નું કથાવસ્તુ શેમાંથી લીધું છે ?
(A) રામાયણ (B) મહાભારત (C) ભાગવતપુરાણ (D) બૃહત્કથા

પ્ર-૨ મેઘદૂતની ખંડકાવ્ય તરીકે સમીક્ષા કરો.

(૧૨)

અથવા

પ્ર-૨ ખંડકાવ્યનાં લક્ષણો સોદાહરણ ચર્ચો.

(૧૨)

પ્ર-૩ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે બે શ્લોક સાનુવાદ સમજાવો:

(૦૮)

૧. ધૂમજ્યોતિઃસલિલમરુતાં સન્નિપાતઃ ક્વ મેઘઃ
સન્દેશાર્થાઃ ક્વ પટુકરણૈઃ પ્રાણિભિઃ પ્રાપ્તયાઃ ।
इत्यौत्सुक्यादपरिगणयन्नुह्यकस्तं ययाचे
कामार्ता हि प्रकृतिकृपणाश्चेतनाचेतनेषु ।।
૨. રત્નચ્છાયાવ્યતિકર इव प्रेक्ष्यमेतत्पुरस्ता-
द्वल्मीकाग्रात्प्रभवति धनुषखण्डमाखण्डलस्य ।
येन श्यामं वपुरतितरां कान्तिमापत्स्यते ते
बर्हेणेव स्फुरितरुचिना गोपवेशस्य विष्णोः ।।

૩. વીચક્ષોભસ્તનિતવિહગશ્રેણિકાઞ્ચીગુણાયાઃ
સંસર્પન્ત્યાઃ સ્ખલિતસુભગં દર્શિતાવર્તનાભેઃ ।
નિર્વિન્ધ્યાયાઃ પથિ ભવ રસાભ્યન્તરઃ સન્નિપત્ય
સ્ત્રીણામાદ્યં પ્રણયવચનં વિભ્રમો હિ પ્રિયેષુ ॥
૪. તે ચેદ્વાયૌ સરતિ સરલસ્કન્ધસદ્ધૃજન્મા
બાધેતોલ્કાક્ષપિતચમરીબાલભારો દવાગ્નિઃ ।
અર્હસ્યેનં શમયિતુમલં વારિધારાસહસ્રૈ-
રાપન્નાર્તિપ્રશમનફલાઃ સમ્પદો હ્યુત્તમાનામ્ ॥

પ્ર-૩ (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે બે વિશે નોંધ લખો.

(૧૦)

૧. મેઘને દૂત બનાવવાનાં કારણો
૨. પૂર્વમેઘમાં કાલિદાસે કરેલું મેઘના માર્ગનું વર્ણન
૩. પૂર્વમેઘમાં નિરૂપિત પ્રકૃતિવર્ણન
૪. કાલિદાસની ઉપમા અને અર્થાન્તરન્યાસો

પ્ર-૪ (અ) 'વસંતવિજય' ખંડકાવ્યનો રસાસ્વાદ કરાવો.

(૧૪)

અથવા

પ્ર-૪ (અ) 'ચક્રવાકમિથુન' કાવ્યમાં વ્યક્ત થતું કવિનું જીવનદર્શન આલેખો.

(૧૪)

પ્ર-૪ (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે બે વિશે નોંધ લખો.

(૧૬)

૧. 'અભિસાર' કાવ્યમાં પ્રગટ થતી ઉદાત્ત પ્રણયભાવના
૨. 'અભિસાર' શીર્ષક
૩. 'ટાગોર પ્રકૃતિના કવિ છે' ચર્ચો
૪. વસન્તવિજય અને અભિસાર કાવ્યની તુલના

—X—

(૨)